

Kétszáz éve született Ybl Miklós építőművész, az Operaház tervezője

2014. április 6-án ünnepeltük Ybl Miklós születésének kétszázadik évfordulóját. Magyarország egyik legkiemelkedőbb és legtermékenyebb építőművészeinek számos nagy híru alkotása van, hogy csak néhányat említsünk: a Bazilika építése, a Corvinus Egyetem épülete, a Várkert-bazár, a Budavári Palota nyugati épülete (ma Széchényi Könyvtár), a fóti és a Bakáts téri templom, a régi Képviselőház (ma Olasz Intézet) stb. Főműve az Operaház épülete. Ebben a hatalmas feladatban való részvétele nem volt egyenes út. A felsőbb magyar illetékesek kizárólag külföldi tervezőkben gondolkodtak, akik azért nem akárcik voltak, (Gottfried Semper Drezdából, Hase-nauer és Fellner Bécsből, Gabriel Davioud Párisból és Ludwig Bohnstedt Gothából), mert nem bízták a honi erőket.

Ybl Miklósnak a kezdeti időkben az volt a feladata, hogy előzetes programot és vázlatokat készítsen, melyek alapján kívánták a tervezési pályázatot kiírni. Felmerült, hogy mivel Ybl terve, elképzelése szinte kifogástalan volt, pályázat nélkül kapjon megbízást a végleges tervekhez is. A gondolatot ugyan elvetették, de a korábbi névsort megváltoztatva zártkörű pályázatra hívták meg *Linzbauer István, Skalnitzky Antal, Steindl Imre* hazai, valamint *Ludwig Bohnstedt* és *Ferdinand Fellner* külföldi építészeket. Együttal – az eredeti elgondolástól eltérően – Ybl Miklós is a pályázók közé került. Az 1873. decemberi pályázati határidőt kitölték 1874. január 15-re, mikorra is valamennyi felkért építész beadta vázlatait, amiért mindenki 2500 forintot kapott. Egy hónap elteltével sor került a titkos szavazásra, melyen Ybl Miklós tervét találták a legjobbnak. Nyolcból hét szavazatot kapott. Az egyes tervek bírálata során megállapított általános hiányosságokat is rögzítették, hogy a végleges terv elkészítésekor Ybl azokra külön is figyelemmel lehessen.

Az építést előkészítő, Podmaniczky Frigyes vezette bizottság az eljövendő Dalszínházra vonatkozóan számos előírást is tett.

„A homlokzatot illetően kívánatos, hogy a legjobb olasz renaissance stílusban, egyszerűen s nyugodtan legyen tartva.”... „A főhomlokzat és az oldalhomlokzatok párkánya, lábazata kőből készüljön.”... „A költségvetés összege nem lehet több, mint 2,0 millió forint.”

Ybl Miklós szobra a Várkertbazár előtt

Természetesen sok egyéb kikötés is volt. A műszaki és művészi jellegű előírások többségükben megvalósultak, hiszen Ybl szaktudásában senki sem kételkedett, és az olasz reneszánsz stílusának talán legjobb magyar ismerője volt.

Az anyagi elképzelések és a kivitelezési határidő azonban jelentősen módosultak. Úgy vélték, hogy az építési munkákat 1874. szeptember 1-jén elkezdik, és 1877 októberéig, tehát alig több mint három év alatt befejezik. Ugyanakkor sok dolog akadályozta a kezdést: pénzügyi nehézségek, Ybl betegsége, szervezési kérdések, valamint a felsőbb jóváhagyások. Mint ismeretes, az építkezés jóval tovább tartott, de ez nem Ybl Miklóson múlott. Az elkészült tervek az építési engedélyt ugyanis már 1875. augusztus 28-án kiadta a fővárosi tanács. A tervekhez Ybl magyarázatot és indoklást is fűzött:

„Egy, a mai kor igényeinek megfelelő dalszínház mind összerendezésére, mind díszbeli kiállítására nézve lényegesen különbözik azon színházépületektől, amelyek az ilyenekhez kötött igényeknek csak egy-két évtizeddel ezelőtt is teljesen képesek voltak megfelelni.

Egy dalszínház ma, amikor Európa nagyobb városaiban létező hasonló csarnokok a közönség ízlését és igényeit igen magas fokra csigáz-

ták, s oly pazar dísszel állítottak ki, mely pazar fény a bécsi és különösen a párisi új dalszínházban culminálva, a ragyogó iránti érzékeket szinte a telhetetlenségig fokozták, gazdálkodó egyszerűséggel alig képzelhető el.

Mindenesetre a dalszínház az a modern építményfajta között, amely a legdíszesebb, leggazdagabb kiállítást igényli.

Ezen eszmék lebegtek mellélt terv szerzőjének szemei előtt, annak fogantatásánál, de más oldalról hazafiúi kötelességének tartotta figyelembe venni: először azon szerényebb rangfokozatot, melyet hazánk és Budapest, kisebb anyagi fejlettségénél fogva, Európa nagy városai között elfoglalt, másodsor, tekinteten kívül nem hagyhatónak ítélte azon kedvezőtlen anyagi helyzetet sem, mely hazánkat jelenleg – remélhetőleg csupán időszakilag – sújtja.”

A tényleges építkezés 1875. október 11-én kezdődött, és gyakorlatilag az ünnepélyes megnyitó napjáig, 1884. szeptember 27-ig tartott. Valójában ennek az időnek alig több mint a felében folyt rendes ütemben a munka, sőt, az építőbizottság egy alkalommal be is akarta szüntetni a kivitelezést, annyira bizonytalan volt az anyagi helyzet. Ybl Miklós végig személyesen vezette a munkákat, tervezte – a bécsi nagy színház tüz nyomán született tűzvédelmi előírásoknak megfelelően – a menetközben szükségessé vált átalakításokat, vagy éppen a közönségforgalmi területek bútorait. Összefogta, az épület stílusába, hangulatába tökéletesen beillesztette a társ művészetek alkotásait, és színpada is a kor élenjáró remeke volt.

Ybl Miklós életének fő műve, az Operaház épülete teret, inspiráló keretet adva a benne élő, alkotó kiváló művészeknek, az elmúlt 130 évben tökéletesen igazolta a tervező elképzelését, két világháború, komolyabb tüzesetek és napi 15, sőt gyakran ennél több órán át történő folyamatos üzemelés, az Erkel Színház kiszolgálása mellett is – az időnként szükséges felújítás, átépítés, színpadcsere segítségével – egyfolytában betölti a magyar zenei élet zászlóshajójának felelősségteljes feladatát.

Borsa Miklós